

Све анализе страначког живота у Србији показују да је дошло време за јасно политичко профилисање наше страначке и друштвене сцене. Након десет година од увођења вишестраначког система неопходно је да се створе услови за стабилизацију политичких процеса у нашој земљи. Парламентарни избори показују да, и поред тога што је регистровано неколико стотина странака, непосредно у политичком животу заиста учествује само десетак странака.

Важећи закон о политичким странкама садржи веома либералне услове за формирање политичких организација, стари режим је подстицао стварање што већег броја странака како би се додатно компромитовао и обесмислио политички плурализам. Управо је тај процес био својевремено предмет најоштрије критике тадашњих водећих опозиционих странака. Предлог новог закона о политичким странкама доноси значајну измену управо у домену поштравања услова за регистрацију и деловање политичких странака, а предвиђа и процес пререгистрације постојећих странака.

Основно питање у Скупштини и у нашој јавности односило се на дилему да ли се оваквим законским предлогом о повећавању броја потписа потребних за формирање и функционисање странака угрожава демократско право на политичко организовање гарантовано нашим уставом. Ово питање су покренули функционери и посланици тзв. малих странака, тврдећи да се на овај начин угрожавају основна политичка и демократска права на слободно политичко организовање и удруживање. Жарко Кораћ, председник Социјал-демократске уније, која иначе веома ретко самостално излази на изборе, и дугогодишњи народни посланик, тврди да је овакав предлог закона о политичким странкама део кампање Демократске странке с циљем да се уклоне све остале странке и да опстане само она као велика странка на политичкој сцени. „Само неће тако опстати на власти, гушењем плурализма и вођењем срамних кампања против малих странака. Право на политичко организовање је тзв. природно право. То је буквално као да неке државе одређује да ли сме да дише или не. То је одлика само тоталитарних система и идеологије.“

По тумачењу Жарка Кораћа, ми живимо у тоталитарном систему у коме је он

незаобилазни део парламента, без обзира на то што је странка чији је он председник далеко од изборног цензуса, при чему се утицај у бирачком телу ове странке мери у промилима. Међутим, то што је Жарко Кораћ већ у неколико мандата посланик вероватно је једина залога да се у нашој политици ипак остварује природно право на слободно удруживање и омогућује опстанак малих странака.

Весна Пешић, посланик Либерално демократске партије, била је још оштрија у својој критици предлога закона о политичким странкама, тврдећи да је чудно да Демократска странка као владајућа странка доноси рестриктиван закон о политичким странкама који задире у право на слободу политичког организовања грађана. „Министар Милан Марковић наводи да он хоће да прави ред и да му смета велика шароликост и разноликост у Србији. Држава не би смела да се меша у то колико ће партија направити грађани. При томе, те партије не троше новац из буџета. Можда ДС има неке друге намере да прво као сређује странке, а онда да крене у нова сређивања, тј. рестрикције грађанских слобода.“

Оцењујући такође предлог да се број потписа за формирање странке повећа на 5.000, Весна Пешић истиче да се тиме фаворизују велике странке чији је интерес да се рашчисти терен. „Нормално је да мислим да услови за регистрацију треба да буду што либералнији јер о томе да ли је нека странка стварно активна не одлучује компликована административна процедура – него бирачи.“

У свом праведничком гневу она у скупштинској дебати није пропустила да похвали важећи либерални закон о политичким странкама. Подсећања ради, управо су Весна Пешић и Жарко Кораћ били најдоследнији критичари тадашњег политичког циркуса у коме су учествовале на брзину склепане политичке странке и још бизарније личности. Тада није била у питању одбрана природног права на политичко удруживање, већ тежња да се укаже на покушај тадашњег владајућег социјалистичког режима да створи што апсурднију политичку ситуацију у којој ће владајућа странка успешно контролисати тај плуралистички хаос, што је она успешно и чинила у време своје владавине. Постојећи либерални услови за регистрацију странака били су у тој мери злоупотребљени да је доведено у питање не само право грађана на политичко организовање већ и суштина и кредибилитет демократије. Сада се ови исти функционери малих странака, што не значи да су оне без озбиљног идеолошког, политичког, али и опипљивог материјалног значаја, јављају као горљиви браниоци старог либералног закона о политичком странкама, оптужујући садашњи демократски поредак за тоталитаризам, ограничење политичких права и грубо рашчишћавање политичког терена. Да ли је овде реч о одбрани демократских права или је у питању одбрана политичких интереса?

Треба се само сетити како су након промена 2000. године мале странке у име одбране природног права на слободно удруживање заузеле најистакнутије државне положаје, али и места у управним одборима јавних предузећа. Мале странке су показале да у својим властодржачким амбицијама не заостају за великим странкама.

Наше досадашње парламентарно искуство показује да широке коалиције у којима учествују мале странке само додатно дестабилизују ионако већ ровиту политичку ситуацију. Наше тзв. мале странке у актуелној политичкој постизборној трговини постају и те како велике и значајне јер од њих зависи конфигурација и функционисање успостављене коалиције. Зато је крајње време не да се рашчисти политичка сцена већ да се уведе толико потребан ред у политичко организовање како бисмо успели да створимо услове за стабилизацију наших политичких прилика.

Поред предлога новог закона о политичким странкама у парламентарној процедури биће ускоро и закон о локалним изборима у коме се предвиђа увођење изборног модела који има елементе већинског, али и пропорционалног система. Основна измена је у томе да ће странка након саопштавања резултата избора мандат морати да додели према броју гласова које су њихови кандидати освојили у изборним јединицама у којима их је странка кандидовала. На тај начин се странке обавезују да воде рачуна кога ће кандидовати јер ће доћи до персонализације избора и прилике да грађани бирају одборнике који нису само одани страначки активисти. Један од аргумената је да ће се оваквим изборним моделом повећати квалитет одборника и обезбедити непосредна веза са грађанима, што данас свакако није случај. Очигледно је да је предлог овако конципираног мешовитог изборног модела за локалне изборе тест за могуће увођење и на републичком нивоу, што би дефинитивно довело до стабилизације наше политичке сцене.

Међутим, суштински проблем нашег политичког организовања није у доношењу новог закона о политичким странкама и локалним изборима, већ је то статичност, идејна конфузија, корупција, централизација, президентијализам и лидерство, послушнички менталитет као улазница у олигархијске страначке кругове. Странке су својим окошталом начином организовања постале превазиђени политички реликт и највећа сметња даљем развоју демократије у Србији. Довољно је само анализирати статуте наших странака и видети да су оне организоване као строго централизоване лидерске организације у којима нема места за озбиљне расправе. У нашим странкама се још није десио 5. октобар, оне су остале укотвљене у свом мртвилу и аутистичном олигархијском начину функционисања без икаквог реалног утицаја чланства на креирање и вођење политике. Као да се остварује упозорење Винстона Черчила да партије постају удружења мале групе људи против осталог дела народа. Без дубоке демократизације и уношења демократских и стваралачких иновација у политичке програме наших малих и великих странака ни промена закона о политичким странкама и модела избора на

локалном нивоу неће бити делотворна. И даље ћемо читати изјаве страначких функционера које одавно служе само за одбрану постојећег страначког устројства, о чему сведоче и речи Марка Ђуришића, председника Извршног одбора ДС: „Нови модел закона о локалним изборима за нашу партију неће представљати никакав проблем јер су и до сада бирани најбољи, а не најпослушнији кандидати.“

Мирјана Касаповић је недавно указала на то како изгледа процес селекције кандидата за избор градоначелника Лондона у Конзервативној и Лабуристичкој странци. Конзервативна партија примењује поступак у четири фазе. У првој фази се формира одбор за селекцију кандидата за градоначелника, који чине 22 члана која су изабрала страначка тела у 74 лондонска округа у којима се спроводе парламентарни избори. Овај одбор проверава кандидате, одстрањује све оне који нису испунили прихваћене страначке критеријуме и саставља листу од осам кандидата. У другој фази изборно тело које чине чланови одбора и по један представник сваког удружења конзервативаца на подручју Великог Лондона саставља скраћену листу на којој су четири кандидата. У трећој фази о тој се листи изјашњавају сви чланови странке у Лондону, који су гласањем путем поште изабрали два кандидата. У завршној фази кандидат конзервативаца за градоначелника Лондона изабран је на страначкој конвенцији.

Лабуристи бирају свог кандидата у трофазном поступку. У првој фази сви су се кандидати могли кандидовати сами. У другој фази се организује селекцијски панел који се састоји од пет чланова регионалног одбора лондонске страначке организације, четири члана Националног извршног одбора и четири независна члана. На селекционом панелу се саставља скраћена листа кандидата. Коначну одлуку доноси изборно тело, које чини једна трећина представника синдиката и осталих удружења повезаних са лондонском организацијом Лабуристичке странке, једна трећина Парламента и кандидата за локалну власт у Великом Лондону и трећина представника чланова Лабуристичке странке у Лондону. Према искуствима Лабуристичке партије, због несразмерне заступљености чланства и функционера у изборном телу дешава се да селекциони панел не оствари потребну објективност и елиминише кандидата који има подршку чланства и синдиката. То је био случај са представником „старих лабуриста“ Кеном Ливингстоном, представником крајњег левог крила странке, критичара политике тадашње владе Тонија Блера, који је као независни кандидат био изабран за градоначелника Лондона.

Мирјана Касаповић закључује да је основна препорука да се кандидати за важне положаје у локалној политици – а о националној да се и не говори – бирају у јасно одређеним селекцијским поступцима. У избору кандидата може се погрешити, али се мора знати ко је одговоран за избор и селекцију кандидата. Велико је питање да ли ова лондонска поука може допрети и до нас, у средини у којој се непосредни страначки

Мале и велике партије

Пише: Маринко М. Вучинић
среда, 29 април 2009 20:49

избори са једним кандидатом и својевремено признање председника ДС-а Бориса Тадића да посланик не може бити у исто време на два места проглашавају за изузетна достигнућа наше демократије.